

HOOFDSTUK VIJF

De eerste eer

De gasten

Nakula ging naar Hastinapura en nodigde Bhishma en Dhritarashtra uit. De ouderen van de Kuru's kwamen graag naar het offer, met hun leraar Drona aan het hoofd, en de brahmanen liepen voor hen uit. Ook honderden andere koningen hoorden van het offer van Yudhishthira. Ze wilden de zaal en de koning zien, en ze kwamen uit alle windstreken, met kostbare juwelen van allerlei soort.

Van de Kuru's kwamen Dhritarashtra, de blinde koning, met zijn oudste zoon Duryodhana en al diens broers, en Bhishma, en Vidura, de wijze halfbroer van Dhritarashtra. Subala, de koning van Gandhara, kwam met zijn zoon Shakuni, en ook Karna, de koning van Anga. Shalya, de koning van Madra, was er, en Bahlika, de broer van Shantanu; Somadatta met zijn zonen Bhuri, Bhurishravas en Shala; Ashvatthama, Kripa en Drona, en Jayadratha, de koning van de Sindhu's. Drupada, de vader van Draupadi, kwam met zijn zonen, en Shalva, de koning van Saubha, en Bhagadatta, de koning van Pragjyotisha, met alle mleccha's die in de moerassen aan de zee wonen. De koningen van de bergen kwamen, en Paundraka, de koning van Pundra, Kuntibhoja, koning Virata met zijn twee zonen, en Shishupala, de koning van de Chedi's, onoverwinnelijk in de strijd, met zijn zoon. Uit het geslacht van de Vrishni's

kwamen Balarama, de oudere broer van Krishna, Krishna's zonen Pradyumna en Samba, en Aniruddha, Sarana en Gada, en vele anderen, allemaal grote wagenstrijders. Zij en nog veel meer koningen uit het middenland kwamen naar het rajasuya.

Op bevel van Yudhishthira kreeg iedere koning een woning met vele binnenhoven, vijvers en hoge bomen, en Yudhishthira eerde hen allemaal. De woningen waren wit en hoog als de toppen van de Kailasa, met witte muren eromheen, gouden traliewerk voor de vensters, vloeren met edelstenen ingelegd en trappen die gemakkelijk te beklimmen waren. Er hingen bloemenkransen en ze geurden naar aloëhout. Op een yojana afstand zag men ze al liggen. Toen de koningen daar hadden uitgerust, zagen ze Yudhishthira, die, omringd door vele sadasya's, de toezieners van het offer, zijn offers bracht en de brahmanen rijk offerloon gaf. Het offerterrein was vol koningen, brahmanen en grote rishi's.

Yudhishthira ging zijn grootvader en zijn leraar tegemoet en groette hen eerbiedig. Toen zei hij tegen Bhishma, Drona, Kripa en Ashvatthama, de zoon van Drona, en tegen Duryodhana en zijn broer Vivimshati: 'Help me allemaal bij dit offer. Deze rijkdom hier is van u, en ik ben het ook. Beschik erover zoals u wilt, zonder terughouding; daar maakt u me gelukkig mee.'

Hij was voor het offer gewijd, en nu gaf de oudste van de Pandava's ieder van hen een ambt. Duhshasana, de broer van Duryodhana, moest toezien op het eten en al het andere wat men geniet. Ashvatthama moest de brahmanen ontvangen. Sanjaya, de raadsman van Dhritarashtra, moest de koningen de eer teruggeven die ze brachten. Bhishma en Drona moesten bijhouden wat er gedaan was en wat nog moest gebeuren. Kripa kreeg de zorg voor het goud, de edelstenen en de parels, en voor het offerloon van de brahmanen, en ook anderen kregen een ambt. Bahlika, Dhritarashtra, Somadatta en Jayadratha, die Nakula had meegebracht, liepen er rond als heren van het offer. Vidura betaalde de uitgaven. Duryodhana nam de geschenken in ontvangst die de koningen brachten. En Krishna waste uit eigen wil de voeten van de brahmanen.

Iedereen kwam de zaal en koning Yudhishthira zien, en niemand bracht minder dan duizend. Ze overlaadden Yudhishthira met juwelen, en de koningen wedijverden met elkaar. 'Kon de Kuru zijn offer maar met mijn juwelen volbrengen!' dacht ieder van hen, en zo gaven ze. Het offerterrein van de zoon van Kunti was prachtig, met de hemelse wagens van de goden die kwamen kijken, met paleizen die zo hoog waren dat hun daken die wagens raakten, met

de onderkomens van de brahmanen, en met de woningen van de koningen vol juwelen en rijkdom, waar ze in al hun glans bijeenkwamen.

Yudhishthira bracht het offer met zes vuren en met rijk offerloon, en hij gaf iedereen alles wat hij maar wenste. Er was rijst en eten van allerlei soort, zoveel dat ieder volop te eten had. De brahmanen werden verzadigd als goden, met offerloon, eten en rijkdom, en ook de mensen van de andere standen kregen wat ze verlangden. En de goden zelf werden verzadigd, door de offergaven en de plengingen in het vuur die de grote rishi's brachten, met de juiste mantra's en de juiste uitspraak.

De eerste eer

Op de dag van de besprenkeling, de dag waarop de koning met het heilige water besprenkeld zou worden, gingen de grote rishi's samen met de koningen de binnenste offerplaats binnen, waar men hen zou eren. Narada ging hun voor, de rishi van de goden. Ze zaten daar met de koninklijke wijzen, en het was alsof de goden en de rishi's van de goden in het paleis van Brahma bijeen waren. In een pauze tussen de riten begonnen ze te praten, en velen raakten met elkaar aan het twisten.

'Zo is het.'

'Nee, zo is het niet.'

'Juist zo.'

'Anders kan het niet.'

Sommigen maakten met redeneringen uit de leerboeken een zwakke stelling sterk en een sterke zwak. Anderen, heel scherpzinnig, stortten zich op wat een ander had opgebouwd, zoals haviken op een stuk vlees dat in de lucht is gegooid. En sommigen, mannen met grote geloften die alle Veda's kenden, praatten met plezier over dharma en voorspoed. Er was geen shudra bij de binnenste offerplaats van Yudhishthira, en ook niemand die geen gelofte hield.

Narada zag met vreugde de glans die het offer Yudhishthira bracht. Maar toen hij al die kshatriya's bijeen zag, werd hij peinzend. Hij herinnerde zich wat er lang geleden in het paleis van Brahma besproken was, toen de goden met een deel van zichzelf op aarde geboren zouden worden. Dit was een vergadering van goden, en in gedachten zag Narada Hari voor zich, dat is Vishnu, die ook Narayana heet, met zijn ogen als lotusbladeren.

Narayana zelf, die de vijanden van de goden doodt, had de goden eens opgedragen: 'Dood elkaar op aarde, dan komen jullie terug in je eigen werelden.' Nu was hij onder de kshatriya's geboren, om zijn belofte te houden: in het huis van de Yadu's, in het geslacht van de Andhaka's en de Vrishni's, en daar blonk hij als de maan tussen de sterren. Hij, wiens kracht alle goden met Indra voorop eren, leefde nu als een mens onder de mensen.

Ach, dacht Narada, wat een wonder is dit. Narayana, die uit zichzelf bestaat, zal al deze kshatriya's, met al hun kracht, zelf weer wegnemen.

Dat dacht Narada bij zichzelf, en hij wist dat Narayana het is die men met offers vereert. Vol eerbied bleef hij zitten bij het grote offer van Yudhishthira.

Toen zei Bhishma tegen Yudhishthira: 'Laat de koningen het arghya krijgen, het water dat men een geëerde gast aanbiedt. Men zegt dat er zes zijn die het arghya verdienen: de leraar, de offerpriester, de aanverwant, de snataka, de vriend en de koning, als ze na een jaar of langer weer bij iemand komen. Deze koningen zijn na lange tijd bij ons gekomen. Laat voor ieder van hen het arghya gebracht worden, en het eerst aan de waardigste van allen.'

'Aan wie moeten we het eerst het arghya aanbieden, grootvader?' vroeg Yudhishthira. 'Wie vindt u de waardigste? Zeg het me.'

Bhishma, de zoon van Shantanu, dacht na, en hij besloot dat op aarde Krishna, uit het geslacht van Vrishni, de waardigste van allen was. 'Hij straalt tussen allen die hier bijeen zijn, door zijn glans, zijn kracht en zijn moed, zoals de zon tussen alle andere lichten,' zei hij. 'Zoals een plek waar nooit zon komt, licht wordt door de zon, en een plek waar geen wind waait, verkwikt wordt door de wind, zo wordt onze zaal door Krishna verlicht en verkwikt.'

Met toestemming van Bhishma bracht Sahadeva Krishna het eerste arghya, van de beste soort, en Krishna nam het aan zoals de leerboeken het voorschrijven.

Maar Shishupala, een neef van Krishna en van de Pandava's, kon niet verdragen dat Krishna zo geëerd werd. Midden in de vergadering berispte de machtige koning van de Chedi's Bhishma en Yudhishthira, en daarna begon hij Krishna te honen.

Het bezwaar van Shishupala

'Deze Vrishni verdient hier, tussen al deze grote vorsten, geen koninklijke eer alsof hij een koning is,' zei Shishupala. 'Dat jullie deze man met zijn lotusogen zomaar eren, zoon van Pandu, past niet bij de grote Pandava's. Jullie zijn kinderen. Jullie weten niet wat dharma is, want de dharma is subtiel. En deze zoon van Ganga, Bhishma, ziet niet ver; hij heeft de dharma overtreden. Als iemand als jij, Bhishma, die de dharma kent, iets doet alleen om een ander te behagen, dan minachten de goeden hem des te meer.

Hoe kan deze Vrishni, die niet eens een koning is, tussen al deze vorsten de eer krijgen die jullie hem gaven? Vind je Krishna de oudste, Yudhishthira? Zijn vader Vasudeva zit hier, een oude man. Hoe kan dan de zoon het verdienen? Of vind je dat Krishna jullie trouw gediend heeft en jullie welzijn wil? Drupada is hier. Hoe kan Krishna dan de eer verdienen? Vind je Krishna je leraar? Drona is hier. Waarom heb je dan de Vrishni geëerd? Vind je Krishna je offerpriester? De brahmaan Vyasa is hier, oud en eerbiedwaardig. Hoe kun je dan Krishna eren?

De oude Bhishma is hier, de zoon van Shantanu, die alleen sterft wanneer hij het zelf wil. Ashvatthama is hier, die alle wetenschappen kent. Duryodhana is hier, de grote koning, en Kripa, de leraar van de prinsen van Bharata. Rukmi is hier, en Ekalavya, de nishada die Drona zijn duim gaf, en Shalya, de koning van Madra. En Karna is hier, die zich tussen alle koningen op zijn kracht beroemt en die ook sterk is, de lievelingsleerling van de brahmaan die de zoon van Jamadagni is, de held die in zijn eentje alle koningen in de strijd heeft verslagen. Waarom ben je aan hem voorbijgegaan om Krishna te eren?

Krishna is geen offerpriester, geen leraar en geen koning. Dat je hem toch geëerd hebt, kan alleen zijn om hem te behagen. Wilden jullie hem eren, waarom hebben jullie dan al deze koningen hierheen gehaald, om hen zo te vernederen? Wij hebben de zoon van Kunti schatting gegeven, niet uit angst, niet uit hebzucht en niet omdat hij ons met mooie woorden won. We gaven hem schatting omdat hij de dharma volgde en opperkoning wilde worden. En nu minacht hij ons. Wat is het anders dan vernedering, dat je in deze vergadering van koningen Krishna, die niet eens de tekenen van een koning draagt, met het arghya hebt geëerd? De zoon van Dharma staat zomaar bekend als iemand die de dharma volgt. Wie zou zo'n eer bewijzen aan iemand die van de dharma is afgeweken? Aan iemand uit het geslacht van de Vrishni's, die koning Jarasandha op onrechtvaardige wijze heeft gedood? Vandaag heeft

Yudhishthira de dharma laten varen, en door het arghya aan Krishna te geven heeft hij laten zien hoe klein hij is.

En jij, Krishna. Als de zonen van Kunti bang waren en zich klein wilden maken, dan had jij toch moeten weten welke eer jou toekomt. Waarom heb je een eer aangenomen die je niet verdient, al boden die kleine vorsten haar je aan? Je bent trots op een eer die je niet toekomt, zoals een hond die in een verlaten hoek een druppel offerboter vindt en die oplikt. Dit is geen vernedering van de koningen: het zijn de Kuru's die jou voor de gek houden. Wat een huwelijk is voor een eunuch en een schouwspel voor een blinde, dat is koninklijke eer voor jou, die geen koning bent. We hebben gezien wat Yudhishthira is, we hebben gezien wat Bhishma is, en we hebben gezien wat deze zoon van Vasudeva is. We hebben alles gezien zoals het is.'

Toen stond Shishupala op van zijn hoge zetel en verliet de vergadering, en er gingen koningen met hem mee. Yudhishthira liep hem haastig na en probeerde hem te verzoenen. 'Wat je gezegd hebt, koning, past niet bij je. Het is een groot onrecht, en een hardheid die nergens toe dient. Bhishma, de zoon van Shantanu, is geen man die de hoogste dharma niet zou kennen; minacht hem niet. Kijk naar al deze koningen, velen veel ouder dan jij: zij aanvaarden de eer voor Krishna. Verdraag jij het dan ook, zoals zij. Bhishma weet wie Krishna is, koning van de Chedi's. Jij kent hem niet zoals hij hem kent.'

'Wie de eer voor Krishna, de oudste in de wereld, niet aanvaardt, verdient geen verzoening en geen vriendelijke woorden,' zei Bhishma. 'Een kshatriya die een andere kshatriya in de strijd verslaat, hem in zijn macht brengt en hem dan laat gaan, wordt zijn guru. In deze vergadering van koningen zie ik niet één vorst die niet verslagen is door de kracht van Krishna. Niet alleen voor ons is Krishna de eerbiedwaardigste; ook de drie werelden moeten hem vereren. Door Krishna zijn vele grote kshatriya's in de strijd verslagen, en de hele wereld rust volledig in hem. Daarom eren wij Krishna, ook al zijn er ouderen, en niemand anders. Zo moet je niet praten. Laat zo'n gedachte niet bij je opkomen.

Ik heb veel mannen gediend die oud waren in wijsheid, koning, en als ze bijeen waren, hoorde ik hen spreken over de vele hoedanigheden van Krishna, die de goeden zo hoog achten. Ook de daden die hij sinds zijn geboorte heeft verricht, heb ik de mensen vaak horen vertellen. Niet uit willekeur, koning van de Chedi's, niet om onze verwantschap en niet om wat hij voor ons gedaan heeft, eren wij Krishna, die op aarde door de goeden geëerd wordt en de mensen geluk brengt. We kennen zijn roem, zijn heldenmoed en zijn overwin-

ningen, en daarom eren we hem. Er is hier niemand, zelfs geen jongen, die we niet gewogen hebben. We zijn voorbijgegaan aan velen die om hun hoedanigheden hoog staan, en Krishna achten we de eerbiedwaardigste.

Bij de brahmanen telt wie de meeste kennis heeft, bij de kshatriya's wie het sterkst is, bij de vaishya's wie het meeste graan en bezit heeft, en bij de shudra's wie het oudst is. Om twee redenen eren wij Krishna: hij kent de Veda en alles wat erbij hoort, en zijn kracht is onmetelijk. Wie onder de mensen overtreft Krishna daarin? Vrijgevigheid, bekwaamheid, kennis van de Veda, heldenmoed, bescheidenheid, roem, het hoogste inzicht, nederigheid, glans, standvastigheid, tevredenheid en welvaart: dat alles woont blijvend in hem. Hij heeft alles in zich. Hij is leraar, vader en guru; hij is eerbiedwaardig, hij is geëerd en hij is de eer waard. Laat ieder van jullie dat aanvaarden. Offerpriester, guru, de man aan wie men een dochter geeft, snataka, koning en vriend: dat is Krishna allemaal, en daarom hebben wij hem geëerd.

Krishna is de oorsprong en het einde van de werelden. Alles wat er is, is er omwille van Krishna. Hij is de oernatuur, die zich nog niet ontvouwd heeft, hij is de eeuwige maker, en hij gaat alle wezens te boven. Daarom is hij de oudste van allen. Het inzicht, de geest, het grote beginsel, de wind, het vuur, het water, de ruimte en de aarde, en de vier soorten schepselen: alles rust in Krishna. De zon en de maan, de maanhuizen en de planeten, de windstreken en de tussenstreken: alles rust in Krishna. Zoals het vuuroffer het eerste is van de offers, de gayatri de eerste van de versmaten, de koning de eerste van de mensen, de oceaan de eerste van de wateren, de maan de eerste van de sterren, de zon de eerste van de lichten, de Meru de eerste van de bergen en Garuda de eerste van de vogels, zo is Krishna de eerste in alle werelden, ook in die van de goden, zover de wereld reikt, naar boven, naar beneden en naar alle kanten.

Deze Shishupala is nog een kind. Hij kent Krishna niet, en daarom praat hij altijd en overal zo over hem. Wie verstandig is en de hoogste dharma zoekt, ziet de dharma zoals ze is, en zo ziet deze koning van de Chedi's haar niet. Wie van de koningen hier, oud of jong, vindt Krishna de eer niet waard, of zou hem niet eren? Vindt Shishupala deze eer slecht besteed, laat hij dan doen wat hij bij slecht bestede eer passend vindt.'

Bhishma zweeg. 'Is er onder jullie, koningen, iemand die niet kan verdragen dat ik Krishna eer, wiens kracht geen maat kent,' zei Sahadeva, 'dan zet ik mijn voet op het hoofd van al die sterken. Ik heb het gezegd: laat hij me dan een passend antwoord geven. Maar laten de koningen die verstand hebben,

aanvaarden dat Krishna geëerd is, de leraar, de vader, de guru, eerbiedwaardig, geëerd en de eer waard.'

Hij liet zijn voet zien aan al die trotse koningen, en niet één van hen zei iets. Toen viel er een regen van bloemen op het hoofd van Sahadeva, en stemmen zonder zichtbare gestalte riepen: 'Goed gezegd! Goed gezegd!'

Narada zwaaide met zijn zwarte antilopevel. Hij kende alle werelden, hij wist wat geweest was en wat komen zou, en hij nam iedere twijfel weg. Midden tussen alle wezens zei hij, zo duidelijk dat niemand het mis kon verstaan: 'Wie Krishna niet eert, met zijn ogen als lotusbladeren, moet men beschouwen als een dode die nog leeft. Met zulke mensen moet men nooit spreken.'

Sahadeva eerde daarna ieder die eer verdiende, en hij hield daarbij het onderscheid tussen brahmanen en kshatriya's in acht. Zo voltooide hij de plechtigheid.

Maar nu Krishna de eerste eer had gekregen, keek Shishupala de koningen aan met ogen die koperrood waren van woede. 'Ik ben jullie aanvoerder,' zei hij. 'Waar wachten jullie nog op? Laten we ons wapenen en in slagorde gaan staan tegen de Vrishni's en de Pandava's.'

Met die woorden zette de koning van de Chedi's de koningen op, en hij overlegde met hen hoe ze het offer konden verhinderen. De koningen die op uitnodiging gekomen waren, met Shishupala aan hun hoofd, zagen bleek van woede. 'We moeten ervoor zorgen,' zeiden ze, 'dat de wijding van Yudhishthira niet doorgaat en dat de eer voor Krishna niet standhoudt.' Ze vertrouwden op hun macht en hun besluit stond vast, en telkens weer zeiden ze het. Hun vrienden probeerden hen tot bedaren te brengen, maar ze zagen eruit als brullende leeuwen die van hun prooi worden weggetrokken.

Krishna keek naar de eindeloze zee van koningen, met zijn golven van troepen, en zag dat ze afspraken maakten voor de strijd.

De oude gans

Yudhishthira zag hoe de grote vergadering van koningen in beroering kwam van woede, als de zee waarover aan het einde van een wereldtijdperk de stormen jagen, en hij vroeg Bhishma, de oude grootvader van de Kuru's, om raad.

‘De koningen zijn in opstand gekomen, grootvader. Zeg me wat ik moet doen. Hoe voorkom ik dat mijn offer verstoord wordt en dat mijn volk er schade van heeft?’

‘Wees niet bang,’ zei Bhishma. ‘Kan een hond een leeuw doden? Ik heb al lang een weg gekozen die veilig is en goed geleid wordt.’ Hij zei sunita, ‘goed geleid’, en dat klinkt als Sunitha, een andere naam van de koning van Chedi. ‘Als honden in een roedel bij een slapende leeuw komen, blaffen ze allemaal tegelijk. Zo blaffen deze woedende vorsten, jongen, voor de slapende leeuw van de Vrishni’s. Zolang Krishna niet wakker wordt, maakt deze koning van de Chedi’s leeuwen van hen. Shishupala heeft weinig verstand. Hij wil al deze koningen met alle geweld meenemen naar het rijk van Yama. Vishnu wil de vurige kracht terugnemen die in Shishupala woont, Yudhishthira, en daarom is het verstand van deze koning in de war geraakt, en dat van alle vorsten hier. Zo gaat het altijd als Krishna iemand tot zich wil nemen. Alle schepselen in de drie werelden, van de vier soorten, komen uit Krishna voort, en in hem vinden ze hun einde.’

‘Schaam je je niet, oude man,’ zei Shishupala, ‘jij schande van je huis, om al deze koningen met zoveel schrikbeelden bang te maken? Maar het past bij jou, die leeft als iemand van het derde geslacht, geen man en geen vrouw, om raad te geven die zo ver van de dharma af staat. En jij bent nog wel de hoogste van de Kuru’s. Een boot die aan een andere boot vastzit, een blinde die een blinde volgt: zo zijn de Kuru’s, die jou als leider hebben.

Je hebt ons nog eens gekweld met al je verhalen over wat hij als kind bij de koeherders heeft gedaan, te beginnen met Putana, de vrouw die hij heeft gedood. Je bent trots en dwaas, en je wilt Krishna prijzen: waarom splijt je tong niet in honderd stukken? Die koeherder, over wie zelfs mensen met weinig verstand spottend praten, wil jij bezingen, jij die zo oud bent in wijsheid? Heeft hij als kind een vogel gedood: wat is daar knap aan? Of een paard en een stier, die geen van beide wisten hoe je vecht? Heeft hij met zijn voet een kar omgeschopt, een stuk hout zonder leven: wat voor wonder is dat, Bhishma? Een week lang heeft hij de berg Govardhana omhooggehouden, een berg zo groot als een mierenhoop: ik zie er niets bijzonders in. "Toen hij op een bergtop speelde, heeft hij heel veel eten opgegeten": zo vertel jij het, en wie het hoorde, stond versteld. En dat hij Kamsa heeft gedood, de machtige man wiens eten hij at: ook dat is geen groot wonder.

Heb jij nooit gehoord wat de goeden zeggen, jij die de dharma niet kent, jij minste van de Kuru's? Dan zeg ik het je. Nooit mag je een wapen laten neerkomen op een vrouw, op een koe of op een brahmaan, op iemand wiens eten je hebt gegeten of op wie bij je bescherming zoekt. Zo leren zij het, altijd. Maar bij jou, Bhishma, zie ik dat het allemaal niets voorstelt. Je prijst Krishna, je noemt hem groot, oud in wijsheid en ouder dan ik, alsof ik het niet weet. Wie een vrouw heeft gedood en een rund, hoe kan die lof verdienen?

"Dit is de wijste van allen, dit is hij die over de wereld heerst": als Krishna dat van jou hoort, denkt hij dat het allemaal waar is. Maar niets ervan is waar. Een lied leert de zanger niets, ook al zingt hij het nog zo vaak. Ieder schepsel volgt zijn eigen aard, zoals de bhulinga-vogel. Jouw aard is laag. En die van de Pandava's is nog lager, want Krishna is voor hen de eerbiedwaardigste en jij bent hun gids. Je praat over de dharma, maar je kent haar niet; je bent van de goede weg afgedwaald. Welke wijze man die van zichzelf weet dat hij de dharma volgt, zou doen wat jij gedaan hebt, jij die er zo op let?

Je kent de dharma, zeg je, en je houdt jezelf voor wijs. Hoe heb je dan Amba kunnen roven, het meisje uit Kashi dat haar hart al aan een ander had gegeven? Je broer Vichitravirya hield zich aan de weg van de goeden en wilde haar niet, het meisje dat jij had geroofd. En voor je eigen ogen, jij die je zo wijs vindt, heeft een ander bij de twee vrouwen van je broer kinderen verwekt, en dat heette dan de weg van de goeden. Je hebt geen dharma, Bhishma. Die onthouding van je is vergeefs. Je houdt haar vol uit waan of uit onmacht, een van de twee. Nergens zie ik dat het je iets heeft opgeleverd. Je hebt nooit de ouden gediend, anders zou je zo niet over de dharma praten. Offers, giften, de studie van de Veda, offers met een rijk offerloon: dat alles is nog geen zestiende deel waard van een zoon. Wat iemand verdient met al zijn geloften en al zijn vasten, gaat verloren als hij geen kind heeft. Jij hebt geen kind, je bent oud, en je leert een valse dharma. Daarom zul jij nu door je eigen verwanten gedood worden, net als de gans. Zo vertelden wijze mensen het vroeger al.

Lang geleden woonde er aan de rand van de zee een oude gans. Hij praatte over de dharma, maar hij deed anders, en hij onderwees de vogels. "Volg de dharma en niet het onrecht," zei hij, en de vogels hoorden het hem steeds weer zeggen. De andere vogels die op de zee leefden, brachten hem eten, omwille van de dharma, zo is ons verteld. Ze legden hun eieren allemaal bij hem neer en doken vrolijk in het water van de zee. En die gans, die kwaad deed, at al hun eieren op; zij letten niet op, maar hij lette goed op zijn eigen zaken. Toen de

eieren steeds minder werden, kreeg een van de vogels, een heel wijze, argwaan, en op een dag zag hij het. Hij vertelde de andere vogels wat hij de gans had zien doen. Ze kwamen kijken, zagen het met eigen ogen en doodden de gans die zo vals had geleefd.

Jij bent die gans, Bhishma. Deze vorsten kunnen jou in hun woede doden, zoals de vogels de gans. Wie de oude verhalen kent, zingt er dit vers bij: "Vogel, je vleugels zijn je wagen. Je hield je hart verborgen en je riep valse woorden. Maar je at de eieren, en dat onreine werk logenstraft je woorden."

Jarasandha, die machtige koning, die niet tegen Krishna wilde vechten omdat die "een slaaf" was en geen koning, heb ik hoog geacht. Wat Krishna met Bhima en Arjuna heeft gedaan toen Jarasandha gedood werd, wie vindt dat goed? Vermomd kwam hij binnen, door een poort die geen poort was, en hij praatte als een brahmaan, en zo heeft Krishna de kracht van de wijze Jarasandha gezien. Hij, die zo trouw de dharma volgt, die zichzelf een vriend van de brahmanen noemt, heeft het water voor zijn voeten geweigerd, dat de koning hem als eerste wilde geven. "Eet," zei Jarasandha tegen Krishna, Bhima en Arjuna, en het was Krishna die weigerde. Als hij de maker van de wereld is, zoals jij in je dwaasheid denkt, waarom rekent hij zichzelf dan niet tot de brahmanen? Wat me verbaast, is dat de Pandava's jou voor een goed mens houden, terwijl jij hen van de goede weg afbrengt. Maar eigenlijk is het geen wonder, als jij hun raadgever bent in alles, jij die oud bent en je gedraagt als een vrouw.'

De koningen zagen op Bhima's voorhoofd drie rimpels staan, als de Ganga die in drie stromen van de berg met de drie toppen komt, en hij knarste met zijn tanden. Toen hij met een sprong op Shishupala af wilde, greep Bhishma hem vast, en met allerlei woorden bracht hij hem tot bedaren. Bhima ging niet tegen Bhishma in.

Shishupala beefde niet. Hij vertrouwde op zijn eigen kracht, en hoe vaak Bhima ook opsprong, hij besteedde er geen gedachte aan. Hij lachte.

'Laat hem los, Bhishma. Laat alle koningen maar zien hoe hij in het vuur van mijn kracht verbrandt, als een mot in een vlam.'

. . .

HOOFDSTUK VIJF van *Het dobbelspel*, boek 3 van *De Mahabharata opnieuw verteld* door Jan de Vries. Dit hoofdstuk staat op mahabharata.nl/lezen/het-dobbelspel/de-eerste-eer/, met de verhalen, de personages en de plaatsen erbij. Het volgende hoofdstuk, *Het getal is vol*, staat op mahabharata.nl/lezen/

het-dobbelspel/het-getal-is-vol/. Het hele boek is als PDF en EPUB te downloaden op mahabharata.nl/lezen/het-dobbelspel/. Nederlandse tekst © 2026 Jan de Vries; werkeditie, niet in de handel.